
Vrijmoedig religieus

IN DIT ESSAY SIGNALEERT Dineke Havinga een trend bij Nederlandse schrijvers en opiniemakers. Zij is van mening dat de theologen onder de geestelijk verzorgers iets van hen kunnen leren.

Het ziet ernaar uit dat schrijvers vrijmoediger kunnen zijn dan theologen om creatief, origineel, verrassend en zelfs een beetje gek met het gedachtegoed van Bijbel en geloof om te gaan. Zeker theologen die werken in de geestelijke verzorging moeten altijd op hun hoede zijn dat ze niet per ongeluk een taalveld betreden dat niet eigen is aan de gespreksgenoot. Zij stemmen af op de ander en luisteren die te voorschijn. Het is al ongevoel om jezelf te verhelderen in geloofstaal of je eigen situatie te duiden in Bijbelse taal, laat staan dat je die taal gebruikt om een ander te voorschijn te roepen of verheldering te brengen in een situatie van ziekte of de tentie. Wie spreekt die taal nog?

Tegelijkertijd is er iets gek aan de hand onder schrijvers: Jan Siebelink schreef met *Margje* een haast theologische roman, door drenkt van het verlangen om zijn ouders te laten 'opstaan', in de Bijbelse betekenis van het woord: een poging om ze te doen terugkeren en te hopen dat alles dan goed gekomen is en 'God alles in allen zal zijn'. Een boek vol verlangen naar een vader die op dat 'bed violen' God ervoer, maar die ook zijn zoon iets van God zal doen ervaren. En de zoon zal daardoor een ervaring krijgen dat al het geploeter ook door God gekend zal zijn. Joost Zwagerman durft zich in zijn laatste gedichten, gemaakt vlak voor zijn suïcide, over te geven aan een adembenemend

Michel Faber, **Het boek van wonderlijke nieuwe dingen**.

Podium, Amsterdam 2015. ISBN 9789057596902, 672 pag., € 25,00.

Jan Siebelink, **Margje**.

Bezige Bij, Amsterdam 2015. ISBN 9789023495161, 288 pag., € 19,90.

Joost Zwagerman, **Wakend over God**.

Hollands Diep, Amsterdam 2016. ISBN 9789048829651, 96 pag., € 19,99.

Dineke Havinga

geding om God: 'nochtans belijd ik, dat ik, tegen de klippen op, uiteindelijk in hem geloof', sterker nog, 'dagelijks staat Hij in mij op' schrijft Zwagerman en zet dat scherp af tegen 'Gods alomtegenwoordige afwezigheid', 'Gods rotstreek'. Bijbelser kan haast niet.

Michel Faber heeft een pageturner geschreven van 600 bladzijden. Het gaat over een theologen-echtpaar, waarvan een van beiden, Peter, zich als zendeling naar een andere planeet laat sturen. Zijn vrouw Beatrice is niet door de screening gekomen en blijft achter op aarde. Peter komt in een wonderlijke wereld van een andere planeet terecht, waar hij alleen vanuit een ruimtestation met zijn vrouw kan mailen. Van daaruit gaat hij zendingswerk verrichten onder een volkje dat daar woont, dat totaal anders leeft dan de mensen op aarde en er ook heel

anders uitziet, maar dat met open armen op zijn evangelie zit te wachten. Ze noemen de Bijbel 'het boek van wonderlijke nieuwe dingen', wat ook de titel is van het boek. Hij wil de Bijbel wel vertalen in hun taal, maar zij willen Psalm 23 graag in de grondtaal zingen. Hij wordt op deze wonderlijke missie geholpen door de zendingsreizen van Paulus. Zelden heb ik in een roman zoveel stukken Bijbelcitaat uit de brieven van Paulus gelezen, die in de roman werkelijk ergens op slaan. Met die teksten troosten Peter en Beatrice zich via de mailwisseling die ze hebben tussen aarde en de planeet waar Peter verblijft. Hartstochtelijk zoeken ze in die mails naar contact dat hout snijdt als je je op verschillende planeten bevindt. Tegelijkertijd gaat het op aarde helemaal mis: apocalyptische taferelen, oorlogen en geruchten van oorlogen, natuurgeweld. Beatrice voelt zich in haar angst onbegrepen door Peter, die helemaal opgaat in zijn wonderlijke missie. Ze voelt zich godverlaten. Zal hij terugkeren om haar?

Waar gaat dit boek over? De schrijver, Faber, verliest zijn vrouw aan kanker tijdens het schrijven van dit boek. Het is eenvoudig om dit boek te lezen als een boek over liefde, over mensen die elkaar kwijtraken aan ziekte en de dood en toch hartstochtelijk zoeken naar verbinding ondanks alle gescheidenheid van wegen. Tegelijkertijd staat het daar ook los van. 'Waar in deze wereld is nu eigenlijk missie nodig?', is de vraag die dit boek stelt. Het is ironisch over vormen van hedendaags kolonialisme. Maar misschien gaat het ook wel over schrijverschap. Als je aan het creëren bent ontstaat er een nieuwe planeet, op grote afstand van de ander en de aarde. En misschien gaat het ook wel over alles wat mensen scheidt: ziekte, werk, dood, en de vraag of er dan taal is die het houdt

in al die werelden van verschil, letterlijk en figuurlijk. In dit boek wordt daarvoor de Bijbel gebruikt, veelvuldiger dan je ooit in een literaire roman meemaakt, want ja, de Bijbel is 'het boek van wonderlijke nieuwe dingen'. Dat betekent dat wonderlijke dingen uit de moeilijke brieven van Paulus aan de Galaten gewoon opnieuw mogen klinken en troostend mogen zijn, ook al versta je het niet helemaal. Het boek eindigt met de Matteüstekst: 'ik ben met u, al de dagen, tot aan de voleinding van deze wereld'. Daarmee creëert Faber op onorthodoxe wijze in deze wonderlijke roman een vrijmoedige plaats voor God in de pleuris van deze tijd en in alle verliezen die een mens kunnen treffen.

Alle drie de schrijvers kennen van huis uit de wereld van Bijbel en geloof, hebben die al heel lang achter zich gelaten en keren daar ook niet zomaar naar terug. Maar ze voelen zich volstrekt vrij om als seculier mens zich in die geloofstaal uit te drukken en zichzelf uit te vinden met behulp van dat religieuze taalveld. Er is geen tegenstelling tussen gelovigen en niet gelovigen daarin, lijkt het.

Wat het ook bijzonder maakt is dat *De Wereld Draait Door*, de *NRC*, de *Volkskrant*, *VN*, kortom alles wat niet-religieus is, het boek van Faber de hemel in prijzen. Dat begrijp je als theoloog haast niet, je zou het zelf niet durven zonder bang te zijn iedereen van je te vervreemden. Maar blijkbaar mag het weer en gaat het echt ergens over. Misschien is het tijd om onze schroom te laten varen en het ook als geestelijk verzorgers weer meer te wagen met de taal van het geloof. Blijkbaar drukt die beeldende religieuze taal iets uit wat in onze gewone taal niet helemaal te zeggen valt. Met dank aan de schrijvers.